

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи

Одеського національного

університету імені І. І. Мечникова

Володимир ІВАНИЦЯ

2025 р.

В И Т Я Г

**з протоколу № 2 міжкафедрального наукового семінару
кафедри археології, етнології та всесвітньої історії
факультету історії та філософії**

**Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
від 16 червня 2025 р.**

ПРИСУТНІ:

9 осіб з 10 наукових та науково-педагогічних працівників кафедри:

Сминтина Олена Валентинівна, д.і.н., професор, завідувач кафедри археології, етнології та всесвітньої історії;

Кушнір В'ячеслав Григорович, д.і.н., професор, професор кафедри археології, етнології та всесвітньої історії;

Петрова Наталія Олександрівна, к.і.н., доцент, доцент кафедри археології, етнології та всесвітньої історії;

Стоянова Галина Миколаївна, к.і.н., доцент, доцент кафедри археології, етнології та всесвітньої історії;

Лобанова Марія Андріївна, доктор філософії, в.о. доцента кафедри

археології, етнології та всесвітньої історії;

Грицюта Оксана Олександрівна, к.і.н., в.о. доцента кафедри археології, етнології та всесвітньої історії;

Чепіженко Вадим Віталійович, к.і.н., в.о. доцента кафедри археології, етнології та всесвітньої історії;

Самофатов Михайло Ігорович, викладач кафедри археології, етнології та всесвітньої історії;

Музичко Олександр Євгенович, д.і.н., доцент, доцент кафедри археології, етнології та всесвітньої історії;

На науковому семінарі присутні аспіранти:

Клімов Олександр Вадимович, аспірант кафедри археології, етнології та всесвітньої історії;

З присутніх – 3 доктора наук та 5 докторів філософії/кандидатів наук – фахівці за профілем представленої дисертації.

Головуючий на науковому семінарі – д.і.н., професор, декан факультету історії та філософії Кушнір В. Г.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення публічної презентації наукових результатів дисертації аспіранта кафедри археології, етнології та всесвітньої історії Ченцова Ярослава Миколайовича на тему «Кочове населення степової України періоду Улусу Джучі: реконструкція структури ідентичностей», представленої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 – історія та археологія, галузі знань 03 – гуманітарні науки.

Тему дисертації затверджено 25 жовтня 2021 р. на засіданні Вченої ради факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, протокол № 3. Тема перезатверджувалась на засіданні Вченої ради факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, протокол № 4 від 16 грудня 2024 р.

Робота виконана на кафедрі археології, етнології та всесвітньої історії факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Науковий керівник – д.і.н., професор Сминтина О. В.

СЛУХАЛИ:

1. Доповідь здобувача кафедри археології, етнології та всесвітньої історії Ченцова Ярослава Миколайовича на тему «Кочове населення степової України періоду Улусу Джучі: реконструкція структури ідентичностей».

2. Запитання до здобувача.

По доповіді було задано 5 запитань, на які доповідач дав чіткі, логічні та обґрунтовані відповіді. Питання задавали: Кушнір В'ячеслав Григорович, д.і.н., професор, професор кафедри археології, етнології та всесвітньої історії; Петрова Наталія Олександрівна, к.і.н., доцент, доцент кафедри археології, етнології та всесвітньої історії; Лобанова Марія Андріївна, доктор філософії, в.о. доцента кафедри археології, етнології та всесвітньої історії; Самофатов Михайло Ігорович, викладач кафедри археології, етнології та всесвітньої історії; Музичко Олександр Євгенович, д.і.н., доцент, доцент кафедри археології, етнології та всесвітньої історії;

3. Виступи присутніх.

З оцінкою дисертації Ченцова Я.М. виступили експерти: Петрова Наталія Олександрівна, к.і.н., доцент, доцент кафедри археології, етнології та всесвітньої історії та Чепіженко Вадим Віталійович, к.і.н., в.о. доцента кафедри археології, етнології та всесвітньої історії, які зазначили, що структура роботи логічна, виклад матеріалу науково обґрунтований, компоненти роботи відповідають вимогам до дисертації. Тема відповідає науковому напрямку кафедри археології, етнології та всесвітньої історії, а мова дисертації академічна та наукова.

Водночас, Петрова Н. О. відмітила актуальність дослідження – в сучасній історії України тема середньовічних кочовиків недостатньо

висвітлена, в тому числі по причині певних ідеологічних факторів, що призводили до замовчування та спотворення теми. З урахуванням того, що частина знахідок, котрі могли б допомогти провести реконструкції не є доступними такі роботи є дуже сміливими при наявності простору для удосконалення.

Період Улусу Джучі один з найменш вивчених періодів соціокультурної історії кочового населення і якщо певні аспекти пов'язані з військово-політичною історією цієї держави більш менш розроблені то внутрішнє життя кочових груп, а тим більш їхні ідентичності залишилися поза увагою. Обрана тема дозволяє вийти за межі бінарної опозиції: кочовики – осілі та подивитись на кочову спільноту як на носіїв дуже складного комплексу багатовекторної ідентичності та спробувати прослідкувати це в динамічному просторі трансконтинентальних зв'язків та соціокультурних контактів.

Також в сучасному дискурсі української історії важливо осмислювати та подекуди переосмислювати спадщину степу як органічної частини історико-культурного простору України. Питання реконструкції ідентичності кочовиків допомагає зруйнувати певні стереотипи про монолітність української ідентичності тому що у її формуванні брали участь представники різних народів, що і дає сьогодні унікальність української ідентичності.

Зрештою тема відповідає сучасним підходам в історіографії які акцентують увагу на антропологічному вимірі історії, дослідженні культурної пам'яті та спробах реконструкції на археологічному матеріалі. Наукова новизна в роботі також присутня – вперше системно проаналізовано питання реконструкції етнічної, гендерної, регіональної, статусової ідентичності на основі поховального комплексу як найбільш репрезентативного джерела. Також відмічається робота здобувача в галузі фотограмметрії та популяризації цього сучасного методу дослідження. Відмічається критичний підхід до традиційних радянських методологічних схем та перегляду запропонованих раніше висновків на основі одних і тих

самих археологічних джерел. Автор зосередив увагу на феномені збереження ідентичності, зокрема печенізько-торчеської етнічної групи в Північно-Західному Причорномор'ї. Особливу увагу приділено виявленню маркерів ідентичності. Дисертант розглядає матеріальну культуру як чинник формування уявлень про себе, «своїх» та «чужих». Такий підхід наближає археологію до етнології. Унаочнено як поховальний інвентар може відображати етнічну, регіональну та статусову ідентичності. Результати дисертаційного дослідження дають можливість глибше зрозуміти трансформацію кочового суспільства періоду Улусу Джучі та становлять значний внесок у вивчення середньовічної історії та археології Східної Європи та зокрема України.

Основні наукові результати: вперше досліджений пізнавальний потенціал археологічних пам'яток та окремих артефактів кочовиків степової України доби Улусу Джучі для реконструкції ідентичностей; вперше визначені особливості артикуляції структури ідентичностей окремих груп у контексті розгортання історичних подій та процесів на території України з середини XIII по початок XV століття; також безумовним здобутком є оцифрування специфічних культуровизначальних артефактів та створення їх 3-D моделей

Зауваження та рекомендації Н. О. Петрової:

1. У дисертації, у вступі, згадується про використання у роботі, в тому числі, етнографічних джерел, проте, у тексті дослідження їх аналіз є обмеженим.

2. Якщо дослідження етнічної ідентичності кочовиків є доволі комплексним та спирається на широке коло археологічних джерел, то вивченню структури інших ідентичностей, представлених у роботі, приділено менше уваги та джерельної бази.

3. У підрозділі про спотворення ідентичностей увага приділена методологічному спотворенню, про що заявлено на початку підрозділу, проте, можливо було навести конкретні приклади фізичного знищення

культурної спадщини кочовиків Улусу Джучі, що відбулась в результаті збройної агресії РФ - ще однієї форми спотворення ідентичності.

Зазначені зауваження та пропозиції не зменшують важливості дисертаційної роботи і носять рекомендаційний характер.

Чепіженко В.В. в свою чергу відмітив, що актуальність теми зумовлена сучасними тенденціями у світовій гуманітаристиці, зокрема зростанням інтересу до вивчення ідентичностей як динамічних, контекстуально зумовлених конструктів. У цьому сенсі дослідження кочових спільнот Улусу Джучі дозволяє не лише поглибити розуміння історичних процесів у Східній Європі, а й переосмислити усталені уявлення про взаємодію осілих і кочових суспільств, про механізми культурної адаптації, інтеграції та опору. Особливу наукову цінність становить спроба реконструкції структури ідентичностей кочовиків – складного й багатовимірного явища, що охоплює етнічні, соціальні, релігійні, політичні та культурні компоненти. Крім того, вивчення ідентичностей кочового населення має важливе значення для формування сучасної історичної пам'яті та ідентичності України, зокрема в контексті деколонізаційного переосмислення минулого. Золотоординський період, який тривалий час розглядався переважно крізь призму «татаро-монгольського ярма», нині потребує об'єктивного, позбавленого ідеологічних нашарувань аналізу, що враховує складність і багатогранність історичних реалій. Таким чином, дослідження, присвячене реконструкції структури ідентичностей кочового населення Степової України періоду Улусу Джучі, є своєчасним, науково обґрунтованим і має потенціал зробити вагомий внесок у розвиток історичної науки, зокрема в галузі медієвістики, середньовічної археології, історичної антропології та етнології.

Наукове та практичне значення дисертаційної роботи полягає в комплексній реконструкції ідентичностей кочового населення Улусу Джучі на території степової України, що є новим напрямом у вітчизняній археології та історичній антропології. Дисертант уперше системно поєднав археологічні, письмові та візуальні джерела для вивчення багатовимірної

структури ідентичностей (етнічної, гендерної, статусної, регіональної). Розробка методології аналізу ідентичностей на основі матеріальної культури дозволяє поглибити теоретичні засади історичної науки, зокрема в контексті міждисциплінарних досліджень. Критичний перегляд історіографії та використання поняття «спотвореної ідентичності» сприяє деконструкції застарілих або ідеологізованих підходів до інтерпретації археологічних даних. Виявлення регіональних особливостей у поховальних практиках кочовиків дозволяє уточнити етнокультурну карту середньовічного степу України та сприяє подальшому вивченню локальних спільнот. Створення електронного каталогу артефактів з інтерактивними елементами (QR-коди, 3D-моделі) має прикладне значення для музеєзнавства, цифрової гуманітаристики та охорони культурної спадщини, особливо в умовах воєнних загроз. Результати дослідження можуть бути використані: - у науково-дослідній роботі археологів, істориків, етнологів; - у викладанні курсів з історії України, археології, історичної антропології; - у створенні музейних експозицій, освітніх програм і популяризації історії серед широкої аудиторії.

Зауваження та рекомендації В. В. Чепіженко:

1. По-перше, це формулювання предмету дослідження. Поховальні пам'ятки – це джерело, а не сам предмет дослідження. Предметом має бути те, що саме вивчається в межах об'єкту – наприклад, структура ідентичностей, культурні маркери тощо. Тим більш, що джерельна база дослідження включає в себе не лише поховальні пам'ятки.

2. У дисертації заявлено про використання письмових джерел (зокрема, творів Плано Карпіні, Гійома де Рубрука, Ібн Батута, аль-Омарі), однак їх аналіз у тексті є фрагментарним і обмеженим. Вони згадуються переважно у вступі та першому розділі, але не інтегруються повноцінно в аналітичні частини дослідження. Залишається не зовсім зрозумілим, яким саме чином ці джерела вплинули на реконструкцію ідентичностей – чи вони підтверджують археологічні висновки, чи суперечать їм, чи дають додаткові інтерпретаційні

можливості. Також варто звернути увагу на фактичну відсутність залучення візантійських, руських, вірменських, грузинських або перських джерел, які могли б доповнити картину контактів, уявлень про кочовиків або описів поховальних практик.

3. У тексті дисертації подекуди використовується термін «монголотатари», який є історично застарілим і науково неточним. Термін «монголотатари» штучно поєднує дві різні етнічні групи (монголів і тюрків), які мали різне походження, але були об'єднані в межах Золотої Орди. Він не враховує динаміки етногенезу в межах Улусу Джучі, де відбувалося поступове тюркізування монгольської еліти, а також має ідеологічне навантаження, пов'язане з радянською концепцією «татаро-монгольського ярма», що нині піддається критиці в українській та світовій історіографії. Рекомендується відмовитися від вживання терміна «монголо-татари» або вживати його лише в лапках і з відповідним критичним коментарем; використовувати точніші терміни, залежно від контексту: «монголи» – коли йдеться про етнічне ядро завойовників; «населення Улусу Джучі», «ординці», «золотоординці» – у ширшому політичному або культурному контексті; «тюрко-монгольські еліти» – коли йдеться про правлячі верстви; «кочовики Улусу Джучі» – як нейтральне й точне означення для населення степу України в цей період. Таке уточнення термінології відповідатиме сучасним науковим стандартам, уникне анахронізмів і підвищить аналітичну точність дослідження.

4. Хоча в тексті роботи вказано, що етнічна ідентичність визначається також за антропологічними ознаками, проте в дисертації відсутній аналіз краніологічного або остеологічного матеріалу. Це знижує переконливість етнічної атрибуції.

5. У вступі згадується про створення 3D-моделей. З ними можна ознайомитися в додатках. Однак у тексті відсутній опис технічних параметрів, програмного забезпечення, критеріїв відбору об'єктів. Це ускладнює оцінку наукової відтворюваності результатів.

6. Гендерна ідентичність розкрита значно менш глибоко, ніж етнічна чи статусова. Відсутні приклади поховань, які б демонстрували варіативність гендерних ролей, хоча така можливість декларується.

Разом з тим, слід підкреслити, що висловлені зауваження мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер, не знижуючи загальне позитивне враження від представленої дисертаційної роботи.

Обидва експерти зійшлися на тому, що дисертаційна робота «Кочове населення степової України періоду Улусу Джучі: реконструкція структури ідентичностей», подана до захисту на здобуття ступеня доктора філософії, містить обґрунтовані та достовірні наукові результати і висновки, є самостійним, оригінальним, завершеним дослідженням, що відповідає вимогам, передбаченим пунктами 6, 7 Порядку присудження ступеня доктора філософії, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 р., № 502 від 19 травня 2023 р., № 507 від 3 травня 2024 р., а її автор, Ченцов Ярослав Миколайович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

В обговоренні взяли участь присутні на науковому семінарі:

Лобанова Марія Андріївна, доктор філософії, в.о. доцента кафедри археології, етнології та всесвітньої історії, яка відмітила цікавість роботи, а також тяглість інтересу здобувача до археології зі шкільних років, а також те, що здобувач володіє сучасними методами археологічного дослідження та проводив дослідження в ОАМ НАН України.

Самофатов Михайло Ігорович, викладач кафедри археології, етнології та всесвітньої історії, котрий підтвердив професійні якості здобувача та його вміння працювати з історичним та археологічним матеріалом, а також загальну цікавість дисертаційної роботи.

Кушнір В'ячеслав Григорович, д.і.н., доцент, професор кафедри

археології, етнології та всесвітньої історії, гарант ОНП «Історія та археологія» котрий відмітив, що приймав безпосередню участь в археологічних роботах, пов'язаних з дослідженням поховань кочовиків Улусу Джучі. Також вчений зазначив, що знайшлася ніша, що заповнюється молодими археологами, а саме - обробка матеріалу, котрий був виявлений під час широкомасштабних радянських розкопок. Дослідник відмічає, що здобувач зібрав такий матеріал, проаналізував, узагальнив та вийшов на певні висновки, що зумовило логічну структуру дисертації, що складається з трьох розділів та становить цілісну роботу. Проте, вчений зазначає, що не погоджується з терміном «спотворення ідентичності», котрий використовується як тотожність неточності або помилці попередніх дослідників, відмічаючи при цьому існування ідеологічних спотворень, наприклад, у радянські часи та наголошує на обережності при аналізі поховальних пам'яток. Також дослідник говорить про висновки здобувача, зазначаючи, що в деяких випадках вони аргументовані, тоді як в інших – декларативні але в цілому визнає дисертаційну роботу як ту, що має завершений вигляд, тож підтримує її позитивний відгук.

З характеристикою здобувача виступила науковий керівник Сминтина Олена Валентинівна, д.і.н., професор, завідувачка кафедри археології, етнології та всесвітньої історії, яка засвідчила, що робота надзвичайно цікава, складна та для традиційної історичної та археологічної науки містить новаторську постановку проблеми.

Важливо відмітити хвилину пам'яті для першого наукового керівника здобувача – Олександра Миколайовича Дзиговського, котрому він зобов'язаний своїм науковим шляхом та до якої приєдналися усі присутні.

Також дослідниця зазначила про виконання здобувачем індивідуального плану, написання їм необхідної кількості наукових робіт та оригінального тексту дисертації і відмітила, що робота може цілком претендувати на статус доктора філософії.

ВИСНОВОК

**міжкафедрального наукового семінару про наукову новизну,
теоретичне та практичне значення результатів дисертації на
тему: «Кочове населення степової України періоду Улусу Джучі:
реконструкція структури ідентичностей»
здобувача ступеня доктора філософії Ченцова Ярослава
Миколайовича за спеціальністю 032 історія та археологія**

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри.

Актуальність історичних досліджень проблематики зумовлена тим, що питання історичного розвитку та культурної специфіки кочового населення степової зони України доби Улусу Джучі досі недостатньо висвітлене в сучасній українській історіографії. Базові дослідження здебільшого зосереджувалися на політико-економічних аспектах історії цього державного утворення або на аналізі поселенських об'єктів. Широкомасштабні археологічні розвідки, що стосуються матеріальної культури цих спільнот, здійснювалися переважно у радянський період, однак з того часу суттєво змінилися як підходи до фіксації та обробки археологічного матеріалу, так і концептуальні засади його інтерпретації. Слід підкреслити, що в українській історичній та археологічній науці проблема реконструкції структур ідентичностей цього населення й можливостей їх осмислення на основі археологічних джерел у подібному ракурсі порушується вперше. Тема дисертації відповідає науковому напряму кафедри археології, етнології та всесвітньої історії факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова і виконувалась в рамках науково-дослідних тем кафедри:

«Степова Україна у первісну добу» (НДР № 321: кафедральна тематика без цільового фінансування, номер держреєстрації – 0122U200056; терміни виконання: 01.01.2022 р. – 31.12.2026 р.). Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки НДР: не зазначений. Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Інше (Фундаментальні дослідження з актуальних

проблем суспільних та гуманітарних наук). Індекс УДК: 902:903(477)“631/634”+“636”. Коди тематичних рубрик НТІ:03.09.21 Первісне суспільство; 03.41.91 Археологія окремих країн;

«Трансформація етнокультурних процесів в Південно-Західній Україні» (НДР № 354: кафедральна тематика без цільового фінансування, номер держреєстрації – 0124U004450; терміни виконання: 01.09.2024 р. – 31.12.2028 р.). Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки НДР: не зазначений. Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Інше (Має наукове значення як фундаментальне дослідження). Індекс УДК: 303.01; 303.1; 303.4; 303.8, 39(4/9), 008:39]-044.922(477.7/.8). 73.20.1. Коди тематичних рубрик НТІ: Дослідження і розробки в галузі гуманітарних наук (історія, літературознавство, мовознавство, мистецтвознавство);

2. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.

Дисертація є самостійним дослідженням, у якому автор вперше у вітчизняній історичній та археологічній науці осмислює проблему реконструкції структури ідентичностей та можливостей їх інтерпретації на основі археологічних джерел кочового населення Улусу Джучі. Також вперше в одній роботі був зібраний увесь відомий матеріал з поховань кочовиків Улусу Джучі в українському степу, що відноситься до різних етнічних груп цієї держави, а також створені 3-D моделі для певних типів матеріальної культури цього населення.

3. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій.

Основні наукові положення та висновки дисертації обґрунтовані й сформульовані на основі ґрунтовного опрацювання широкого спектра джерел та спеціалізованої історичної літератури. Джерельна база роботи є надійною та репрезентативною. Застосування сучасних комплексних методів дослідження забезпечило високий науковий рівень і переконливість теоретичних положень.

4. Наукова новизна результатів дисертації полягає в тому, що дисертація є першим комплексним дослідженням структури ідентичностей кочовиків степової України періоду Улусу Джучі. Уперше:

- досліджений пізнавальний потенціал археологічних пам'яток та окремих археологічних артефактів кочовиків Степової України доби Улусу Джучі для реконструкції їх етнічної, регіональної, соціально-статусової та гендерної ідентичностей;

- визначено особливості артикуляції структури ідентичностей окремих груп степового населення Улусу Джучі у контексті розгортання

історичних подій та процесів на території України з середини XIII по початок XV ст;

- оцифровані специфічні культуровизначальні артефакти, що належать половецькій та печенізьській етнічним групам кочовиків Степової України періоду Улусу Джучі, та на цій підстав створені їх 3D моделі.

Уточнено:

- еволюцію підходів до висвітлення історії польових археологічних досліджень та специфіки історико-культурної та археологічної інтерпретації поховальних пам'яток кочовиків Улусу Джучі в історіографії;

- принципи встановлення основних етапів нагромадження джерельної бази, зокрема, в ході польових археологічних досліджень поховальних пам'яток кочовиків Улусу Джучі на території степу України;

Переглянуто:

- деякі визначення попередніх дослідників, щодо ідентичності кочового населення у світлі окремих поховальних пам'яток степової України періоду Улусу Джучі, а також поховань кочовиків X XIV ст.

Набуло подальшого розвитку:

- Методика встановлення ідентичностей середньовічного населення України на основі синтезу даних археології, а також письмових, етнографічних та інших джерел;

- Технологія оцифровування, подальшого 3D моделювання та експонування об'єктів культурної спадщини кочового населення Степової України періоду Улусу Джучі.

5. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що проведене дослідження дає змогу реконструювати ідентичність кочового населення українських земель на етапі зовнішньополітичної активності Улусу Джучі в Європі, Азії й Закавказзі та простежити внутрішні процеси, що відбувались в українському степу. Результати дослідження, його теоретичні положення та висновки можуть бути використаними під час підготовки монографій, наукових статей, підручників та навчальних посібників, а також для підготовки до лекційних та практичних семінарських занять. Створені автором 3-D моделі об'єктів матеріальної культури кочового населення Степової України забезпечують збереження цих об'єктів культурної спадщини в умовах повномасштабної війни та можуть бути використані у профільних виставках та постійно діючих експозиціях музеїв Степової України та інших регіонів, можуть застосовуватися для популяризації

культурної спадщини нашої країни.

6.Оцінка структури та обсягу дисертації, її мови та стилю.

Дисертаційна робота Ченцова Ярослава Миколайовича за структурою, мовою та стилем викладання, а також оформлення відповідає вимогам МОН України та освітньо-наукової програми «історія та археологія».

7. Оцінка роботи щодо ознак академічного плагіату.

Дисертаційна робота була перевірена автоматизованим сервісом пошуку плагіату Strikeplagiarism.com. Результати перевірки зафіксовано в звіті від 06.06. 2025 та отримані наступні результати: оригінальність – 95,8 %, схожість – 4,2 %. Згідно Висновку комісії з етики та академічної доброчесності виявлені у дисертаційній роботі текстові збіги не пов'язані з науковою новизною роботи та висновками, до яких дійшов здобувач. Виявлені текстові збіги стосуються загальновідомих понять та тверджень, та не потребують спеціального підкріплення відповідними посиланнями. Окремі фрази та терміни є загальноприйнятими та стійкими у навчальній та науковій літературі з тем дослідження. Таким чином, запозичення, виявлені в роботах не є плагіатом і не тягнуть за собою порушення академічної доброчесності. За результатами перевірки дисертація Ченцова Ярослава Миколайовича визнана оригінальною роботою, яка не містить елементів академічного плагіату. Отже, дисертаційна робота незалежна і може бути рекомендована до захисту. Інші факти, виявлені при розгляді роботи, відсутні.

8.Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації.

1 Ченцов Я. Поселенські пам'ятки золотоординського періоду в українському правобережному степу. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2023. Том 34 (73) № 4. С. 104-109. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2023/4.17>

2 Ченцов Я. До питання етнічної виразності матеріальної культури кочовиків Улусу Джучі. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки». 2024. № 39. С. 8-14. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2024-39-01>

Одноосібна публікація в іноземному періодичному науковому виданні, проіндексованому у Web of Science Core Collection та/або Scopus

3 Chentsov Ya. The problem of the attribution of burials of medieval nomads on the territory of the ukrainian steppe on the example of three burials from the Novosilsky kurgan complex. Cercetări Arheologice. 2024. Vol. 31.1. P. 249-260. DOI: <https://doi.org/10.46535/ca.31.1.16>

ISSN: 0255-6812

4 Радченко С., Ченцов Я. Фотограмметрія у структурі трансдисциплінарної археології: приклад моделювання артефактів із середньовічного степу України. Археологія. 2025. № 1. С. 121-148.

DOI: <https://doi.org/10.15407/arheologia2025.01.121>

ISSN: 2616-499X

9. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо.

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження були апробовані у вигляді доповідей на наступних всеукраїнських та міжнародних конференціях: Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих науковців 22 жовтня 2021 р. «Свята в історії людства: від давнини до раннього нового часу»; International conference History, Spirituality, Culture. Dialogue and interactivity. 7th Edition. November 25-26, 2021, Galati, Romania; XIV Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Етнічна культура в 23 глобалізованому світі», 21 грудня 2021 року; XVI Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Етнічна культура в глобалізованому світі», 29 листопада 2022 року; XIX Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Етнічна культура в глобалізованому світі», 4-5 червня 2024 року; XX Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Етнічна культура в глобалізованому світі», 5-6 грудня 2024 року; Участь у конференції та публікація тез доповіді - Archaeology today: problems and solutions. Chisinau. Moldova. 08.02.2024; 29th EAA Annual Meeting in Belfast, Northern Ireland, 30 August - 2 September 2023; XII Всеукраїнська студентська археологічна конференція «Археологічні дослідження в Україні: Здобутки і перспективи» (12 травня 2023 р.). Також у вигляді доповідей висновки дослідження були виголошені на засіданні 79-ої наукової конференції професорсько викладацького складу і наукових працівників ОНУ факультет історії та філософії (26.11.2024).

У ході обговорення дисертації до неї не було висунуто жодних зауважень щодо самої суті роботи. Пропозиції та зауваження рецензентів мають рекомендаційний характер та не є підставою для внесення змін до структури роботи.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Ченцова Ярослава Миколайовича на тему «Кочове населення степової України періоду

Улусу Джучі: реконструкція структури ідентичностей»

2.Констатувати, що дисертація Ченцова Ярослава Миколайовича за своїм науковим рівнем, новизною отриманих результатів, теоретичним та практичним значенням, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам, що пред'являють до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

3.Наукові результати дисертації висвітлено у 4 наукових публікаціях, що відповідають вимогам чинного законодавства для здобуття ступеня доктора філософії. З них 2 статі у наукових фахових виданнях України та 2 статі у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз Scopus та WoS.

4.Рекомендувати дисертацію Ченцова Ярослава Миколайовича «Кочове населення степової України періоду Улусу Джучі: реконструкція структури ідентичностей», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії, з галузі знань 03 – гуманітарні науки за спеціальністю 032 – історія та археологія для подання до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

5. Результати голосування щодо затвердження Висновку та рекомендації до захисту дисертації:

За	9 (дев'ять)
Проти	- (немає)
Утримались	- (немає)

Головуючий на міжкафедральному науковому семінарі

д.і.н., професор, декан факультету
історії та філософії

Кушнір В.Г.

Секретар кафедри
к.і.н., в.о. доцента кафедри
археології, етнології та всесвітньої історії

Чепіженко В.В.

ОСОБИСТИЙ ПІДПІС
КУШНІР В.Г.
ЧЕПІЖЕНКО В.В.

СТ.ІНСПЕКТОР ВІДДІЛУ КАДРІВ

Мок: /Г.В. Мобарова

